

Covenant & Conversation

FAMILY
EDITION

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

VAYAKEL • ויקהל

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (ל"ט) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

*Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.
"R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaşım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." - Rabbi Sacks*

Tanrı'nın Gölgesi

Özet

Vayakel peraşasında, ikinci kez, Betsalel adında bir adamla, Yahudilikte sanatçının simgesi haline gelmiş olan kişiyle karşılaşırız:

Betsalel, Aoliav ile birlikte, Mişkan'ı ve tüm eşyalarını yapacak ve asırlar boyunca, becerilerini daha fazla Tanrısal görkem uğruna kullanmış olan ilham dolu usta olarak kutlanacaktı. Yahudilikte görsellerin önemini pek az tartışırız. Tanrımız görünmezdir, evreni aşar. Bizim inancımız, suretlere değil, sözlere odaklı bir inançtır.

Yaklaşık on sekizinci yüzyıla kadar, diğer inançların sanat ve din arasında kurdukları yoğun bağ nedeniyle, suretler yapmak potansiyelde putperestlikle bağlantılı bir şey olarak değerlendiriliyordu. Dolayısıyla On Emir'in ikincisi de oyma heykellerin ve resimlerin yapılmasını yasaklamaktadır. Bu endişe Tanah döneminin çok daha sonralarına kadar devam etmiştir. Görsel sanatlarda mükemmelliğe erişmiş olan Yunanlar, inanç yönünden bakıldığında, hâlâ mit ve gizemlere inanan bir pagan toplumuyken, Romalılar da, imparatorlarının birer ilaha dönüştürme ve onlar için heykeller dikme yönünde rahatsız edici bir eğilime sahipti.

Ancak aslında görsel boyut bir ölçüye kadar Yahudilikte her zaman mevcuttu. Her şeyden önce, tsitsit ve tefilin gibi gözle görülebilen sembeler vardır. Ayrıca Hahamlarımıza göre, *idur mitsva* - "emri güzelleştirme" - olarak bilinen ve herhangi bir *mitsvanın* yerine getirilmesinde kullanılan objelerin olabildiğince güzel yapılmasını temine gayret etmeyi içeren bir *meta-mitsva* vardır. **Tora'da görsel boyutun en kayda değer simgeleri, Mişkan, onun avlusunu çevreleyen direk ve paravanlar, eşyası, Aron'un üzerindeki keruvim, menora ve Koen Gadol'un ve diğer Koenlerin "onur ve görkem için" giydikleri özel giysilerdi.**

Rambam, *Şaşırmışlar İçin Kılavuz* adlı eserinde çoğu insanın estetik endişelerden etkilendiğini ve Mişkan'ın da bu yüzden hayranlık ve huşu uyandıracak şekilde tasarlandığını, orada bu

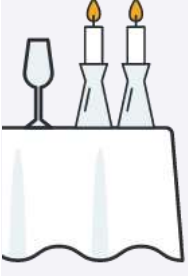
yüzden sürekli bir ışığın yandığını, Koenlerin giydikleri giysilerin bu yüzden bu kadar etkileyici olduğunu, orada bu yüzden Levilerin korosuyla müzik yapıldığını ve korbanların kokularını örtmek üzere tütsünün de bu yüzden yakıldığını söylemektedir.

Farklı bir eserinde Rambam, güzelliğin şifa verici gücüne ve depresyonun etkisini gidermekteki önemine bile atıfta bulunmuştur. Kısacası, **sanat, ruhun merhemidir ve Tanah dönemindeki zanaata yönelik çağdaş takdirimizin ayrılmaz bir parçasıdır.**

Betsalel aynı zamanda, ressam Boris Schatz tarafından, 1906'da kurmuş olduğu İsrail Güzel Sanatlar ve El Sanatları Okulu için seçilen isimdir. Burası, Yahudilerin kendi anavatanlarında yeniden doğuşunu simgeleyen bir yerdi. Rav Kuk, gerçek bir Yahudi estetiğinin ancak Erets Yisrael'de gelişip serpilebileceğini ve hem Yahudi maneviyatı tarafından takviye edilip hem de onu takviye edebileceğini kaydetmişti.

İbranicede "sanat" anlamına gelen *omanut* sözcüğü, "inanç" veya "sadakat" anlamına gelen *emuna* ile semantik bağlantıya sahiptir. Gerçek sanatçı, materyallerine ve göreve sadıktır ve bu da bize William Blake'nin şiirinde olduğu gibi, "Dünyayı bir kum tanesinde ve cenneti bir kır çiçeğinde görmeyi" öğretir.

Betsalel ismi, "Tanrı'nın gölgesinde" anlamına gelir. Sanat, her şeye nüfuz eden Tanrı'nın ışınımının düşürdüğü gölgedir. Ve Goethe'nin söylediği gibi: "Işığın bol olduğu yerde gölge derindir." Sanat, yaratılış harikasını Tanrı'nın eseri ve insanı Tanrı'nın sureti olarak görmemizi sağladığı zaman, dini yaşamın güçlü bir parçası haline gelir. Ama bir şartla. Yunanlar, güzelliğin kutsiyetine inanırlardı. **Yahudiler ise *adrat kodeş*, yani kutsiyetin güzelliğine inanırlar: yani sanat uğruna sanat değil, Yaradan'ın mutlak sanatkârlığının anahtarı olarak sanat. İşte *omanutun emunayı takviye etmesi, sanatın inanca harikalar katması bu şekilde olur.***

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Betsalel'in hikâyesi bize yeteneklerimizi anlamlı amaçlar için kullanmak konusunda nasıl ilham verir?
2. Tanah'ta bir kişinin "sanatsal" yeteneklerini maneviyatıyla bir bağ kurmak için kullandığı başka örnekler aklınıza geliyor mu?
3. Rav Kuk, sanat ile maneviyat arasındaki derin bağa inanıyordu. Acaba sanat, manevi inançlarımızı ifade etmemize veya anlamamıza nasıl yardımcı olur?

Kısaca Peraşa

Moşe, Bene Yisrael'e Şabat'ı gözetmenin önemini hatırlatmak için onları bir araya toplar. Ardından onlara Mişkan'ın inşasından bahseder. Halk, altın, gümüş, bakır, renkli yünler, keçi kılı, keten, hayvan derileri, kalaslar, zeytinyağı, baharatlar ve değerli taşlar bağışlar. O kadar çok verirler ki artık getirmemeleri söylenir!

Kalplerinde bilge oldukları için seçilen usta bir zanaatkâr ve sanatkâr ekibi Mişkan ve içeriğinin inşasını üstlenir ve bunu önceki peraşalarda verilen ayrıntılı planlar doğrultusunda gerçekleştirir.

Ustalar Mişkan'ın üstünü örtecek üç tabaka örtü hazırlarlar, altın kaplı 48 duvar panelini birleştirirler ve sağlam durmaları için 100 gümüş yuva kurarlar. Mişkan'ın girişi için *Masah* adı verilen paravanı, en kutsal bölgenin önü için de *Parohet* adlı perdeyi hazırlarlar.

Ustalar ayrıca *keruvim* şekilleriyle süslü özel kapağıyla birlikte Aron'u, *Lehem Apanim* adı verilen özel ekmekler için bir masayı, kandilleri özel olarak hazırlanan zeytinyağı ile yakılacak olan yedi kollu bir *menorayı*, üzerinde tütsü yakılacak altın bir *mizbeahı*, mesh işleminde kullanılacak yağı ve avluda üzerinde *korbanların* yakılacağı bakır kaplı bir *mizbeahı*, tüm gereçleriyle birlikte inşa ederler.

Avlunun etrafı direkler, onların sağlam durmasını sağlayan yuvalar ve üzerlerine asılan asma perdelerle çevrilir. Avlunun içinde, bakır aynalardan yapılmış, kaidesi olan küçük bir su haznesi yapılır. Böylece Mişkan, Tanrı'nın mevcudiyeti ve Bene Yisrael'in ibadeti için mukaddes bir yer olacak şekilde tamamlanır.

Peraşadan Sımlar

Betsalel: Kalbinde ve elinde bilge, Tanrı'nın emriyle güzelliği ustaca oluşturuyor. Altın ve gümüş maddelerle, onun sanat ve becerisine rakip yok.

Aoliav: Betsalel'in Dan kabilesinden selam veren sağ kolu.

Moşe: Tanrı'nın kanunlarına itaat etti, Bene Yisrael'in sarsılmaz rehberi olarak.

Parohet: Çok kutsal ve çok güzel bir perde, kutsal yeri örterek özel kılan. Aron ile diğer mekânlar arasında bir ayırıcı; dünyanın en mukaddes yerinde bir saygı sembolü.

Şabat: Tanrı'ya sadık ibadetin zamana bağlı bir antlaşma işareti. Bir istirahat günü, bir rahatlama günü; altı çaba gününün ardından, bir huzur günü.

Peraşadan Felsefe

Betsalel ve yaratıcılığından ilham alarak, yaratıcılık ve inancı gündelik yaşamlarımıza nasıl entegre edebiliriz? Her hafta belli bir zamanınızı belli bir niyetle bir şeyler yaratmaya adanmayı bir düşünün. Bu, resim yaparak, yazı yazarak, zanaatkârlıkla, hatta aşçılıkla bile olabilir.

Burada mesele, kusursuzluk veya beceri değil, kendi iç benliğinizi ve sizden daha büyük bir şeye olan bağlantınızı ifade etmektir. Betsalel'in Mişkan'da yaptığı gibi, siz de kendi yarattığınız eserleri kendi maneviyatınızın uzantıları olarak görerek amaç ve anlamla yükleyin.

Betsalel'in ustalığını kendi hayatınıza uygulayabileceğiniz bir başka yol da kendi kişisel Mişkan'ınızı, yani evinizi, kutsiyetin güzelliğini yansıtan bir mekân haline getirmektir. Bu, örneğin, aile değerlerinizi veya Yahudi düşüncesini yansıtan türden sanatsal çalışmalarını evinizde sergilemek anlamına gelebilir.

Son olarak, cemaatinizle birlikte, sanata dayalı projeler gerçekleştirerek, ortak alanlarınızı güzelleştirebilir veya ihtiyaç sahibi kişilere destek olabilirsiniz. Bu gibi kolektif girişimler aradaki bağları güçlendirir ve cemaatin moralini yükseltir. Bu da, sanatın, inançla aynı paralelde olduğu zaman, iyiliğe yönelik güçlü bir araç haline geldiğini ortaya koyacaktır.

Peraşayla Oyun

"Sessiz Hikâye Anlatımı" oyunundaki anahtar kural, sıra size geldiği zaman konuşmanın yasak olması! Herkes daire şeklinde sıralanacak ve aralarından bir kişi, sözler yerine hareketlerle bir hikâye anlatmaya başlayacak. Sıradaki kişi bu hikâyeyi kendi sessiz hareketleriyle devam ettirecek.

Daire boyunca devam edilecek ve bu şekilde sessizce, işbirliği içinde bir hikâye oluşturulacak. Bu aktivite, sözel olmayan iletişimi ve yaratıcılığı teşvik edecektir.

Peraşadan Bilmece

S. Betsalel Mişkan'ı inşa ettiği zaman kaç yaşındaydı?

Cevap için aşağıya bakın.

Peraşadan Pratiğe

Vayakel *peraşasında* Rabi Sacks, sanatın, basitçe seyredilmesi güzel bir şey olmanın çok ötesinde olduğunu belirtmektedir. Sanat, kendimizden daha büyük bir bütüne derinden bağlanmanın bir yoludur. Rabi Sacks, Yahudilikte sanatın, basitçe, herhangi bir şeyin iyi görünmesini sağlamaktan ibaret olmadığını göstermektedir. Daha ziyade sanat, ibadet etme amaçlı suret ve şekiller yaratmayı yasaklayan kuralları dikkate alırken bile, kendimizi Tanrı'ya daha yakın hissetmenin bir yoludur. Betsalel, bu fikrin paradigmasıdır.

Betsalel Mişkan'ı inşa ettiği zaman, sadece bir inşacı olarak değil, Tanrı'nın kendi yaratıcılığını örnek alarak, çevresindeki dünyayı anlamla dolu hale getiren biri olarak hareket

etmiştir. Sanatı inançlarımızla iç içe dokumak, kutsal ve benzersiz olan şeyleri hissetmenin ve ifade etmenin güçlü bir yoludur ve yaşamda daha derin bir anlam bulmamıza yardımcı olur.

- Doğal yaratıcılığınızı, çevrenizdeki dünyayı geliştirmek amacıyla nasıl kullanabilirsiniz?

Peraşa Anlatısı

Karanlığı Aydınlatan Ressam

Tarihte Yahudi halkı için son derece zorlu bir dönem olan Holokost sırasında Theresienstadt adında, birçok insanın inanılmaz derecede zorlu koşullar altında yaşadığı bir yer vardı. Hikâyemiz burada, Theresienstadt'da başlıyor. Burada, Friedl Dicker-Brandeis adında olağanüstü bir kadın, sanatın gücü yoluyla, çevresinde yaşam mücadelesi veren kişilere ışık ve umut getirmişti.

Friedl, resim ve çizimin sihrine inanan yetenekli ve idealist bir ressamdı. Theresienstadt'a geldiğinde kendisine ancak hafif bir bagaj hazırlayabilmişti. Bavullarını saç fırçaları ve yedek giysiler gibi gündelik eşyaların yerine, resim fırçaları ve sanat gereçleri ile doldurmayı seçmişti. En karanlık yerde bile, sanat yaratmanın neşe getirebileceğini ve insanlara, duygu ve hayallerini ifade etmekte yardımcı olabileceğini biliyordu.

Friedl oradaki çocuklara resim yapmayı öğretmeye başladı. Küçük, kalabalık odaları, hayallerin serbestçe dolaşabileceği yerlere dönüştürdü. Onun resim dersleri sayesinde çocuklar bir an için bile olsa mutlu olmanın ve endişelerini unutmanın bir yolunu bulmuşlardı. Hayatlarının, umutlarının ve gördükleri şekliyle dünyanın hikâyelerini anlatan güzel çizim ve tablolar yaratıyorlardı.

Friedl'in Theresienstadt'tan ayrılmak zorunda olduğu gün geldiğinde, elinde çocukların sanat eserleriyle dolu iki bavulu vardı. Holokost'tan sonra bu bavullardaki tablolar keşfedilmiş ve sergilenmiştir. Bu eserler, en zorlu zamanlarda bile sanatın mutluluk ve ümit getirebileceğini ve hikâyelerimizi paylaşmak için bir yol sunacağını tüm dünyaya göstermiştir.

Friedl'in hikâyesi ve çocukların tabloları bize, yaratıcılık ve hayal gücünün, her şeyin kapkara görüldüğü zamanlarda bile karanlığı delerek parıldayabileceğini öğretir. Bu hikâye, her ne olursa olsun, kendimizi ifade etmek ve birbirimize destek olmak için yollar bulmanın öneminin bir hatırlatıcısıdır.

Peraşadan Düşünceler

Siz Ne Yaratırdınız?

Eğer mahallenizin merkezi duvar resmini yapmak için özel olarak seçilmiş bir ressam olsaydınız ne yaratırdınız? Sanatınız yoluyla dünyayla hangi mesajı paylaşmak isterdiniz? İşe nereden başlardınız?

Peraşadan Bilmece

Bu haftaki cevap

C. 13 yaşındaydı.

David Woolf'un Torah IQ adlı çalışmasından uyarlanmıştır. Tora hakkında 1500 bilmece içeren bu çalışma Amazon'dan temin edilebilir.